

PILÍŠAN (KA)

občasník Združenia pilíšťských Slovákov október 2024.

2.č. IV. ročník

Milí Pilíšania!

Je mi veľkou ct'ou, že sa k vám môžem prihovoriť ako predsedníčka 25 ročného Združenia pilíšskych Slovákov. Keď sa iniciátori založenia združenia rozhodli založiť civilnú organizáciu pilíšskych Slovákov, viedol ich jeden cieľ – spojiť všetkých slovenských Pilíšanov, duševne i fyzicky, cieľom zachovať naše slovenské tradície, jazyk a odovzdať kultúrne dedičstvo našich predkov mladšej generácii. Ich cieľom bolo zjednotiť pilíšskych Slovákov, lebo aj oni vedeli, že v jednote je sila. Asimilácia pomaly, ale systematicky ničí naše národnostné hodnoty, a proti tomu vieme bojovať len spoločnými silami. Zvlášť každá dedina môže byť slabá, ale spolu vieme dokázať ešte veľa. Ako Imrich Fuhl, zakladajúci člen združenia povedal: Slovenský Pilíš je jeden a nedeliteľný, pilíšski Slováci sa teda nedajú rozdeľovať - a ja sa veľmi teším, že Pilíšania to naozaj dokázali, že sa napriek mnohým snahám, smerujúcim na rozdelenie Pilíšanov nedali rozdeliť, a kto sa oddialil prišiel na to, že ako Pilíšan má miesto v našom združení, že Združenie pilíšskych Slovákov aj dodnes funguje, je aktívne, a má viac členov, ako hocikedy vo svojej histórii. Je radostné, že našu prácu podporujú aj členovia z iných regiónov, ako aj zo Slo-

venska. Pozitívna je aj zmena štruktúry združenia. Kým pri zrode členmi organizácie boli hlavne, obecné i slovenské samosprávy, a občianske organizácie, dnes väčšinu členov tvoria jednotlivci, čo znamená, že jednotliví členovia sa zúčastňujú na našich akciách nie preto, lebo sa ako člen samosprávy patrí zúčastniť podujatí, ale preto, lebo sa chcú, dobrovoľne a oduševnene, lebo sa cítia dobre v našom kruhu, a cítia tú spoločnú silu, vďaka ktorej máme možnosť predĺžiť aktívny národnostný život v Pilíši. Preto aj touto cestou vás povzbudzujem, aby ste sa čistým srdcom aktivizovali v našom združení, aby ste sa zúčastnili na našich akciách, aby ste využili možnosti hovoriť a spievať po slovensky, a pozvite do združenia aj svojich známych, lebo bude nás čím viac, budeme tým silnejší, a v „tých pilíšskych dúbravách“ budeme mať tým väčšiu šancu počuť slovenské slovo ešte dlhé desaťročia.

Marta Demjénová
predsedníčka Združenia
pilíšskych Slovákov

Pozdravné slovo mimoriadneho a splnomocneného veľvyslanca Slovenskej republiky v Maďarsku Pavla Hamžíka do jubilejného čísla občasníka Združenia pilíšskych Slovákov - Pilíšan(ka)

Som veľmi rád, že môžem pozdraviť drahých Pilíšskych Slovákov prostredníctvom tohto časopisu a zblahoželať Združeniu pilíšskych Slovákov ku krásnemu 25. výročiu svojho založenia.

Združenie a samotných krajanov v tomto regióne vnímam ako dobrosrdečných ľudí, ktorí nestratili puto so Slovenskom, o čom som sa mal možnosť už niekoľkokrát presvedčiť počas každoročného výstupu na vrchol 756 metrov vysokého Pilíša, ktorý je neprehliadnuteľným symbolom pilíšskych Slovákov, ako aj pri viacerých iných príležitostiach. Starobylé bohaté hodnoty a tradície, ktoré si nesú stáročiami na svojom území, dokázali Pilíšski Slováci zachovať a rozvíjať až do dnešných čias, čomu som veľmi rád.

Ubezpečujem Vás, že pri podpore uchovávaní vašej slovenskej národnej kultúry, jazyka a tradícií sa budete môcť na nás vždy spoľahnúť.

Drahí krajanovia, teším sa na naše ďalšie stretnutia!

Pilíšan(ka)

Združenie pilíšskych Slovákov
Bezplatná publikácia Združenia pilíšskych Slovákov

Vydavateľ: Pilisi Szlovákok Egyesülete

2098 Pilisszentkereszt, Dobogókői út 16.

Tel: 30 584 5040 Mail: pilisan.ka2021@gmail.com

Hlavný redaktor: Atila Rusnák

Redigovanie, tlač: B.EST. Nyomda Bt.

1135 Budapest, Csata u. 8. Tel: +36 30 9443 688

Množstvo: 1000 ks

Publikácia sa vydá s finančnou podporou

Úradu pre Slovákov žijúcich v zahraničí

BGAZRT és Miniszterelnökség NKUL-KP-1-2024/2-000450

**ÚRAD
PRE SLOVÁKOV
ŽIJÚCICH
V ZAHRANIČÍ**

Čo sa písalo o Združení pilišských Slovákov pred X-rokmi?

Združenie pilišských Slovákov v roku 2024 oslavuje štvrt'storočnicu. Dodnes jeho cieľom je spájať pilišských Slovákov. Od roku 2013 predsedníčkou je Marta Demjénová. Všetky ťažiskové podujatia Združenia sú regionálneho rázu a široko-ďaleko sa tešia veľkej obľube: Ples pilišských Slovákov, zájazdy do divadla na Slovensku, Nostalgický klub, pochod na vrchol Piliša, či cyklotúra. Členovia organizácie sa pravidelne zúčastnia na Pamätnom dni zahraničných Slovákov v Bratislave i na Folklorných slávnostiach pod Poľanou v Detve. Spolok podporuje aj pilišské národnostné podujatia regionálneho charakteru. Členmi Združenia sú slovenské samosprávy v Číve, Hutí, Kestúci, Mlynkoch, Pilišskej Čabe, Santove, Senondreji, Senváclave a Šárišápe. Organizácia má archívnu webovú stránku pilis-slovak.hu, ale nájdete ju aj na facebooku pod názvom Združenie a regionálne kultúrne stredisko pilišských Slovákov-PSZE.

Ustanovujúce valné zhromaždenie Spolku a kultúrneho strediska pilišských Slovákov

„Slovenský Piliš je jeden a nedeliteľný, piliški Slováci sa teda nedajú rozdeľovať - ani župnými hranicami, ani hranicami volebných obvodov a ani hranicami iných, umelo vytvorených jednotiek“ - povedal na podujatí Imrich Fuhl, ktorý v spolupráci s právnikom Celostátnej slovenskej samosprávy v Maďarsku dr. Dénesom Nemesom vypracoval Stanovy Spolku a kultúrneho strediska pilišských Slovákov. Cieľ: posilniť slovenskosť Piliša. Predstavitelia samosprávnych zborov a občianskych organizácií, pôsobiach v jednotlivých slovenských pilišských osadách, v roku 1999 poverili starostu obce Mlynky Jozefa Havelku a predsedu Slovenskej samosprávy v Mlynkoch Imricha Fuhla vypracovaním zriaďovacích dokumentov a usporiadaním zakladajúcej schôdze Spolku a kultúrneho strediska pilišských Slovákov. Tento ich krok, smerujúci k posilneniu slovenskosti Piliša, podnietila ako spoločná minulosť, kultúra a jazyk našich Slovákov, žijúcich dodnes

pomerne celistvo okolo Piliša, tak aj potreba prehlbovania ich vzájomnej spolupráce a spolupatričnosti. Podľa svedectva prezenčnej listiny sa tu zišli zakladajúci členovia regionálneho spolku z Čobánky, Kestúca, Moďoróšu, Pilišskej Čaby, Čívu, Santova, Senváclavu, Hute, Pomázu, Šárišápu a Mlynkov. Hostitelia valného zhromaždenia Jozef Havelka a Imrich Fuhl osobitne privítali podpredsedníčku Celostátnej slovenskej samosprávy v Maďarsku Etelku Rybovú a členku Predsedníctva Zväzu Slovákov v Maďarsku Martu Papučkovú-Gluckovú. Na ustanovujúcom valnom zhromaždení predsedom združenia pilišských Slovákov sa stal Jozef Havelka, podpredsedníčkou čívska starostka Mária Nagyová, pričom za ďalších členov Predsedníctva Spolku a kultúrneho strediska pilišských Slovákov boli zvolení: Jozef Szőnyi, Rudolf Fraňo, Valéria Gálová-Karová, Pavol Hévizi, Katarína Huberová-Kisgyőriová, Koloman Minczér a Gizela Molnárová.

(Ľudové noviny, 44/1999)

Spoločnými chodníkmi – vráti sa nám modrosť nášho pilíškeho neba?

Chceli by sme veriť, že tým našim symbolickým sadením predsa len môžeme získať späť aspoň kúsok z tej stratenej modrosti nášho pilíškeho slovenského neba...

Združenie a regionálne kultúrne stredisko pilíšskych Slovákov a Slovenská samospráva v Mlynkoch usporiadali 16. mája 2009 výstup na vrchol Pilíša. Cieľom podujatia, nazvanom Spoločnými chodníkmi v znamení prehlbovania priateľstva, bolo vzdať poctu pamiatke predkov, zažiť súdržnosť a prispieť k zomknutiu síl ľudí dobrej vôle. Predseda Združenia a regionálneho kultúrneho strediska pilíšskych Slovákov Jozef Havelka, predsedníčka Slovenskej samosprávy v Mlynkoch Marta Demjénová a člen Valného zhromaždenia Celoštátnej slovenskej samosprávy v Maďarsku Imrich Fuhl sa rozhodli každoročne v máji usporiadať pešiu túru na vrchol Pilíša. Udalosť má byť podľa nich z roka na rok vhodnou príležitosťou na prehlbovanie priateľstva medzi jej účastníkmi a zároveň i medzi národmi našich krajín. Iniciatívu podporil a patronát nad prvou akciou tohto druhu mal mimoriadny a splnomocnený veľvyslanec SR v Maďarsku Juraj Migaš.

Predkovia tunajších Slovákov dlhé stáročia žili v osadách objímajúcich vrch Pilíš (pôvodne Pleš) ako najvýraznejší symbol Slovače tohto regiónu. Determinujúcim prvkom ich živobytia bolo drevo, ktoré nachádzali v horách rozdeľujúcich či spájajúcich jednotlivé, pred takmer tristo rokmi Slovámi znovuzaložené osady. Namáhavú prácu neraz na krátky čas prerušili práve na vrchole Pilíša. Naši predkovia si tu zarábali na svoj každodenný chlieb, muži rúbaním

dreva, ženy zase najmä sadením a opatrovaním priesad. Obedňajšie chvíle oddychu pri spoločnom ohni využili nielen na opekanie slaniny, ale aj na kus reči, na pestovanie priateľstva. Okolo päťsto účastníkov pochodu na vrchol Pilíša zo Slovámi obývaných osád regiónu a desiatky hostí o. i. z Budapešti a zo Slovenska jednak vzdali poctu ich pamiatke, jednak zažili podobnú súdržnosť a pri zmene-
nom spôsobe života prispeli k zomknutiu síl ľudí dobrej

vôle z radov našich národov a národností. Priaznivci tejto myšlienky sa rozhodli ročne raz, snáď v najkrajšom mesiaci roka, po chodníkoch vyšliapaných našimi predkami vystú-

pit' na vrchol Pilíša a ako svedectvo a dôkaz priateľstva zasadiť strom.

Pre záujemcov, ktorí neboli schopní dostať sa na vrchol Pilíša peši (napríklad starší alebo zdravotne postihnutí ľudia), bol bezplatne k dispozícii autobus. Najpočetnejšou delegáciou prišli Čívania a na akciu priniesli so sebou príležitostné fľaštičky liehovín s dvojazyčným textom: Spoločnými chodníkmi - A barátság jegyében. Pre iniciátorov a početných účastníkov vydareného podujatia nie je otázkou, či sa z výstupov a sadenia stromu stane pekná tradícia.

Stretnutie účastníkov túry sa na vrchole Pilíša začalo pozdravením hostí, príhovormi a krátkym kultúrnym programom, po ktorom nasledovalo zasadenie stromu a piknik. Po zaspievaní maďarskej a slovenskej štátnej hymny Marta

Demjénová hovorila o hlavnom celi podujatia, súdržnosti a spolupatričnosti. „Druhým našim cieľom bolo, aby sme ukázali, že my všetci, ktorí žijeme tu, v našej užšej domovine, v tomto prekrásnom kraji či v iných kútoch krajiny alebo aj na blízkom Slovensku, teda my všetci, nezávisle od toho, odkiaľ pochádzame a či sme Slováci, Maďari alebo príslušníci iných národov či národností, spolu sa tu môžeme cítiť veľmi dobre, ako priatelia.“ Jozef Havelka poukázal na to, že v súčasnom napätom svete každý človek dobrej vôle túži po vzájomnom zblížovaní. „Pán veľvyslanec Juraj Migaš sa nás často spýtal, ako je to možné, že nás stále vidí iba pracovať, oslavovať, spomínať a nikdy nie športovať alebo aspoň prechádzať sa našou nádhernou prírodou. Tak sme si povedali, že je najvyšší čas, aby sme spojili príjemné

a užitočné s ešte príjemnejším a užitočnejším,“ povedal predseda Združenia pilíšskych Slovákov.

Predstavitel' Národného parku Dunaj-Ipeľ Károly Janata priblížil aktivity ochrancov prírody, upozornil na bohatstvo flóry a fauny Pilíša a spomenul z hľadiska starostlivosti o pilíšske prírodné bohatstvo významné dáta. Juraj Migaš vo svojom príhovore na vrchole Pilíša prezradil, že po chodníkoch vedúcich na vrchol sa rozprával s básnikom a publicistom Gregorom Papučkom o tom, čo tento kopec znamená pre Slovákov a aká bohatá je jeho história. „Som rád, že úvodom zazneli dve štátne hymny, tak to má byť, a teší ma, že v oboch jazykoch ste tu zaspievali aj svoju Pilíšsku hymnu. Do pilíšskych obcí som často chodieval, ale veľmi som túžil po tom, aby som sa mohol na tieto dediny pozrieť z vrchu. Táto krása v prírode, ale aj vo vás, v ľuďoch, musí pretrvať,“ poznamenal pán veľvyslanec a odovzdal prítomným srdečný pozdrav prezidenta SR Ivana Gašparoviča, ktorý nemohol prijať pozvanie na výstup.

Krátky kultúrny program na vrchole Pilíša začali mlynské školáčky Fanni a Réka Péntzelikové s Vanessou a Laurou Glückovými. Potom mladá učiteľka z Mlynkov Marta Papučková zarecitovala báseň Gregora Papučka Nezabúdaj. Príjemným prekvapením bolo vystúpenie členov santovskej folklórnej skupiny Studienka a osobitne zhudobnený prednes básne Alexandra Kormoša Topoľ. Po kultúrnom programe nasledovalo sadenie stromu, pravda, nie topoľa, ale jaseňa, v ušiach a mysli nám predsa zostávali slová nášho básnika zo Santova: „Ale ten topoľ keď zrúbali, / želajúc väčší kus chleba, / stratili z modrosti neba.“ Chceli by sme veriť, že tým našim symbolickým sadením predsa len môžeme získať späť aspoň kúsok z tej stratenej modrosti nášho pilíšskeho slovenského neba...

(Ľudové noviny, 23/2009)

Slávnostné otvorenie Strediska pilíšskych Slovákov v Mlynkoch

Premiér Maďarska Viktor Orbán a predseda vlády Slovenskej republiky Robert Fico v utorok 2. októbra 2012 slávnostne otvorili novú budovu Strediska pilíšskych Slovákov v Mlynkoch, kde ich podľa starého slovenského zvyku privítali chlebom a soľou.

Premiéri sa pred slávnostným aktom stretli v Dobogókő, kde rokovali o riešení hospodárskej krízy v oboch krajinách a o činnosti zmiešaných komisií.

V prejave po prestrihnutí pásky pred strediskom Robert Fico vyzdvihol význam dňa pre Slovákov žijúcich v Maďarsku. „Verím, že dnešok je historickým dňom pre pilíšskych Slovákov, pretože dostávajú ako dar od slovenskej a maďarskej vlády kultúrny stánok, Slovenský dom.“

Nové stredisko je dôkazom toho, že ak existuje dobrá vôľa a záujem na oboch stranách, Maďarsko i Slovensko

sú schopné riešiť aj citlivé otázky. Slovenská národnosť v Maďarsku je malá, pre Slovensko je to však klenot, ktorý si chceme uchovať, dodal premiér.

Maďarský premiér konštatoval, že pred desiatimi rokmi bolo ekonomicky Slovensko ešte za Maďarskom. V súčasnosti je však pred ním, aj keď rovnako na neho dolieha ťarcha európskej krízy. „Ak by som mal pomenovať krajinu a premiéra, ktorí sa najlepšie pasujú s krízou, musel by som Slovensko a Roberta Fica zaradiť na prvé miesto,“ zdôraznil Orbán.

Predseda maďarskej vlády podotkol, že vo vzťahoch medzi Maďarskom a Slovenskom existujú otvorené otázky a názorové rozdiely. Spoločné hospodárske úspechy sú však podľa jeho názoru dobrým základom na to, aby sa podarilo vyriešiť množstvo spoločných ťažkých problémov. Slovákom žijúcim v Maďarsku a návštevníkom zo Slovenska zaželel veľa radosti z novootvoreného domu Slovákov.

Premiéri na záver svojho stretnutia podpísali dve spoločné vyhlásenia. Prvé hovorí o

tom, že Maďarsko a Slovensko vybudujú medzi Komárnom a Komáromom nový most, ktorý budú oba štáty financovať rovnakým dielom. Druhý podpísaný dokument je o zámere rozvíjať miestnu komunikáciu

medzi SR a Maďarskom. Cieľom je, aby takéto prepojenie bolo na zhruba každom siedmom kilometri.

Stavbu takzvaného nového Slovenského domu financovali vlády oboch krajín rovnakým dielom. Maďarská vláda na projekt podľa zmluvy o dofinancovaní uzatvorenej v júli prispela sumou 442 338 eur, kým Slovenská vláda na stavbu domu poskytla 491 939 eur. Okrem toho Maďarsko schválilo podporu na prevádzkovanie domu v na-

sledujúcom trojročnom období v hodnote 14 000 eur ročne.

Majiteľom a prevádzkovateľom strediska je Celoštátna slovenská samospráva v Maďarsku, správcom osvetové centrum a regionálna kancelária samosprávy. Užívateľmi sú rovnakým dielom Slovenská samospráva v Mlynkoch a Združenie a regionálne kultúrne stredisko pilíšskych Slovákov, ktorí majú v priestoroch vlastnú kanceláriu, ale podľa zmluvy priestory strediska môžu bezplatne používať všetky slovenské spolky, spevácke zbory, slovenské samosprávy z Pilíša.

Vo veľkej tanečnej sále sa prvá ujala slova predsedníčka Slovenskej samosprávy v Mlynkoch Marta Demjénová, ktorá poďakovala za pomoc oboch vlád a prisľúbila, že „od týchto slávnostných chvíľ sa nový slovenský dom naplní životom, slovenským slovom, hudbou a piesňami. Budeme pracovať za to, aby tento dom bol ešte dlhé de-

saťročia ozajstným domovom pilíšskych Slovákov.“

Predseda Celoštátnej slovenskej samosprávy v Maďarsku Ján Fuzik vo svojom slávnostnom príhovore bez nároku na úplnosť poďakoval všetkým, ktorí pomáhali pri realizácii tohto štvorročného projektu, vláde slovenskej republiky a Maďarska, Obecnej samospráve v Mlynkoch, Slovenskej samospráve v Mlynkoch, Úradu Celoštátnej slovenskej samosprávy v Maďarsku a poslancom. Nemalá vďaka patrí projektantom, ktorí vysnivali do seba vsunuté dva domy, symbol spolupatričnosti Slovákov a Maďarov, a prelínanie ich kultúr. Nakoniec vyzval prítomných

hostí oboch vlád, starostov a primátorov z regiónu, aby naďalej napomáhali pri spolupráci a aby stredisko splnilo svoje šlachetné poslanie, pestovanie slovenskej kultúry a slovenského jazyka.

V kultúrnom programe vystúpili deti Základnej školy v Mlynkoch, spevácky zbor Spievajúca mládež slovenská a ľudový spevácky zbor Pilíš.

Predseda vlády Slovenskej republiky dostal do daru od predsedníčky Slovenskej samosprávy v Mlynkoch Marty Demjénovej exkluzívne víno na ktorom je napísané, že je určené na dobrú náladu Roberta Fica, a tortu v tvare Strediska pilíšskych Slovákov. „Vino si odnesiem, ale z torty sa ponúknite vy, keď tak si kúsok zoberiem,“ povedal premiér, ktorý si nakoniec s veselými obyvateľmi zaspieval aj ľudovky.

(Ludové noviny, 41/2012)

O plastike pred Strediskom

Radices (latinsky korene), ktorý stojí pred Strediskom pilíšskych Slovákov, je názov diela mlynského umelca Blažej Hudečka. Plastiku tvoria keramické kocky navlečené na špirálovito stočený 20 metrov dlhý oceľový drôt o priemere 20 mm. Duté farebné kocky na drôte fixujú menšie biele

le obdĺžniky. Socha sa o betónový základ opiera v piatich bodoch. Na jednej strane sa začne slovenskou trikolórou, na druhej maďarskou. V strednej časti sa prepletajú. Výber farieb je náhodný. Biele elementy medzi farebnými kockami symbolizujú túžbu po pokojnom spoluzití. Na farebných kockách sú uvedené mená tých, ktorí podporili vznik diela.

(Ľudové noviny, 20/2011)

Zabývali nový slovenský dom – Ples pilíšskych Slovákov v Mlynkoch

Združenie a regionálne kultúrne stredisko pilíšskych Slovákov a Slovenská samospráva v Mlynkoch usporiadali 26. januára 2013 v Stredisku pilíšskych Slovákov (v novom Slovenskom dome) v Mlynkoch v poradí XIV. Fašiangový ples pilíšskych Slovákov.

Už štrnásť rokov sa schádzajú Slováci zo všetkých kútov Pilíša, aby vo fašiangovej sezóne jednu noc strávili spolu. Podujatie usporiada každý rok iná osada, podľa možnosti doma, ale menšie dedinky zvykli pozvať svojich partnerov do väčších miest. Keď v roku 2012 na konci plesu pilíšskych Slovákov v Ostrihome vyžrebovali nasledujúceho organizátora, Mlynčania ešte nevedeli, kde usporiadajú ples. Nový Slovenský dom bol síce rozostavaný, ale jeho odovzdanie bolo v nedohľadne. Mali šťastie, novú budovu odovzdali koncom minulého roka a tak najväčšie regionálne podujatie mohli uskutočniť v novučkých priestoroch. Pri vstupe vítali prichádzajúcich pálenkou z čívskeho liehovaru a pamiatku v tvare kľúčenky, na ktorej z jednej strany bola fotografia slovenského domu a z druhej chýrna dvojica Šimona a Júdu z Mlynkov. O lístky bol veľký záujem, napokon sa ho zúčastnilo takmer tristo ľudí, ktorých privítala predsedníčka Slovenskej samosprávy v Mlynkoch Marta Demjénová.

„Vy viete, že cesta k otvoreniu tohto domu bola dlhá a hrbolatá, ale konečne sme tu a ako sa tak pozerám, koľkí tu sme a ako výborne sa bavíme, myslím si, že to stálo za to. Tento dom bol postavený ako symbol priateľstva slovenského a maďarského národa, pred budovou vidíte sochu, ktorá symbolizuje naše spoločné korene a spoločnú minulosť. Dúfam, že tento dom bude nielen symbolom spolupatričnosti slovenského a maďarského národa, ale aj spolupatričnosti všetkých Slovákov a verím, že naša činnosť prispeje k tomu, aby v tomto dome sa každý Slovák cítil ako doma,“ povedala Marta Demjénová a odovzdala „slovo“ členom Spevacieho zboru Pilíš, ktorý sa

skladá z členov pávích krúžkov z Čívu, Santova a Mlynkov. Predniesli známu píľišsku pieseň Vitajte u nás a píľišsku hymnu, ktorú spolu s nimi spievali postojácky aj účastníci plesu, medzi ktorými viacerí prišli v ľudovom kroji, takto spestrujúc kolorit podujatia. Potom nastúpili pred javisko sestry Laura a Vanessa Glückové a zaspievali krásne slovenské ľudové piesne, pričom Laura aj hrala na harmo- niku. Sú stálymi účastníkmi podujatí a treba dodať, že z roka na rok sa rozširuje ich repertoár a zvyšuje úroveň prednesu. Pre dievčatá sa však vystúpením neskončili po- vinnosti. Spolu s ďalšími miestnymi mladými predávali líst- ky do tomboly a pomáhali aj pri losovaní cien.

Podujatie poctil svojou prítomnosťou aj predseda Úradu pre Slovákov žijúcich v zahraničí Igor Furdík. Účastníkom píľišskeho slovenského regionálneho plesu zaželel príjem- ný zábavu.

Prítomných pozdravil aj predseda Celoštátnej slovenskej samosprávy v Maďarsku Ján Fuzik, ples slávnostne otvoril starosta hostiteľskej obce Jozef Lendvai.

V kultúrnom programe vystúpili Folklórny súbor Píľiš, ľud- ový rozprávač Ján Jankov Šefránik a jeho hostia i domáci Slovenský pávový krúžok. Na plese do tanca hrala Dychová hudba Šarfianka z Blatného.

Okolo polnoci za začalo losovanie tomboly, ktoré viedla predsedníčka Združenia a regionálneho kultúrneho stre- diska píľišských Slovákov Katarína Kormošová.

(Ľudové noviny, 6/2013)

Združenie pilíšskych Slovákov s novým vedením

Novou predsedníčkou Združenia a regionálneho kultúrneho strediska pilíšskych Slovákov sa stala

Marta Demjénová. Rozhodli o tom delegáti mimoriadneho Valného zhromaždenia, ktoré sa konalo v pondelok 11. novembra 2013 v Stredisku pilíšskych Slovákov v Mlynkoch.

Za Mlynčanku Demjénovú, ktorá je súčasne aj predsedníčkou Slovenskej samosprávy v Mlynkoch, hlasovalo všetkých 28 prítomných členov združenia a zástupcov miestnych i obecných samospráv. Podpredsedníčkou sa stala starostka obce Santov – Eva Csicsmanczaiová.

Účastníci valného zhromaždenia si vypočuli správu

o činnosti organizácie od zasadnutia v marci 2012, hovorili o ďalších aktivitách združenia a rozhodli o novom vedení Združenia a regionálneho kultúrneho strediska pilíšskych Slovákov. Teražšie mimoriadne valné zhromaždenie bolo podľa nutné zvolať po tom, čo po vlaňajších voľbách sa vyskytli administratívne nedostatky vo vedení združenia.

Po vyhlásení výsledkov jednohlasne zvolená Marta Demjénová sa poďakovala za dôveru a prisľúbila, že sa bude snažiť, aby Združenie pilíšskych Slovákov plnilo svoje úlohy a ciele, ktoré si vytýčilo pri jeho založení: zastupovať záujmy obyvateľov slovenskej národnosti v pilíšskych obciach, aktívne sa zúčastňovať v národnostnom kultúrnom živote a v národnostnej výchove vo všetkých obciach, vytvárať a udržiavať styky s krajanmi a organizáciami na Slovensku a v iných krajinách.

(Ľudové noviny, 48/2013)

Veselý slovenský Deň detí pri Pilíšskej Čabe

Združenie pilíšskych Slovákov 8. júna 2019 po prvý raz uskutočnilo Slovenský deň detí v Pilíšskej Čabe.

Predsedníčke Marte Demjénovej sa tým splnil sen, lebo dlhé roky sa snažila uskutočniť stretnutie mladých, no doposiaľ neúspešne. Farmy Lesný majer a Hrdý bio statok ležiace v údolí Garancsa pripravili celodenný program pre rodiny s deťmi. Jeho súčasťou bolo jazdenie na koni, maľovanie tváre, pretŕahovanie lanom, skákanie na trampolíne, fúkanie bubliniek a nechýbala ani súťaž v jedení palacínok. Na akciu boli zvedaví nielen záujemcovia z Maďarska, ale návšteva prišla aj spoza hraníc. Špeciálnym hosťom bol najsilnejší muž Slovenska Igor Petrík. Organizátor sa na záver podujatia zhodol na tom, že zo stretnutia urobia tradíciu.

(Ľudové noviny, 25/2019)

Združenie pilíšskych Slovákov v Maďarsku oslávilo 20. výročie

Slávnostným valným zhromaždením si pripomenuli v sobotu 16. novembra 2019 20. výročie založenia Združenia pilíšskych Slovákov.

„Zakladajúce zasadnutie Združenia pilíšskych Slovákov bolo presne 11. novembra 1999. Cieľom združenia bolo spojiť pilíšskych Slovákov, aby si zachovali svoju identitu, aby zachovali kultúru a jazyk svojich predkov. Chceli sme, aby čo najviac cítili vzájomnú spolupatričnosť, svoje slovenské korene, ale aj príslušnosť

k rodine Pilíšanov,“ povedala predsedníčka združenia Marta Demjénová. Podľa jej slov v uplynulých 20 rokoch usporiadali množstvo kultúrnych akcií, zúčastnili sa na festivaloch, ale ich aj organizovali, a cestovali spoločne aj na rôzne výlety. „Vďaka týmto aktivitám sa naši členovia skutočne cítili ako členovia jednej veľkej pilíšskej rodiny,“ zdôraznila predsedníčka. Spresnila, že štruktúra združenia sa v uplynulom období zmenila. Na začiatku boli členmi hlavne rôzne organizácie – slovenské samosprávy, obecné samosprávy či funkcionári organizácií. Pomer týchto organizácií sa ale časom znížil, v súčasnosti sú členmi združenia skôr súkromné osoby. „Tí nevstúpili pre to, aby mali nejakú funkciu alebo nejakú úlohu, ale len pre to, lebo aj oni s nostalgiou spomínajú na to, keď ešte v detstve počuli slovenské piesne nielen v škole, ale aj doma od babky, od rodičov. Tým sa trochu mení aj tvár združenia. Aj medzi mladými je veľa takých, ktorých toto ešte zaujíma a môžu ešte niečo spraviť v záujme toho, aby sme ešte dlhé roky mohli zachovávať slovenskú identitu,“ dodala.

Na začiatku boli členmi združenia slovenské samosprávy 13 obcí pilíšskeho regiónu, odvtedy však už vo dvoch obciach zanikli slovenské samosprávy, avšak doteraz so združením spolupracujú – buď cez samosprávu Slovákov alebo cez súkromné osoby.

„Medzi naše najpopulárnejšie akcie patria výstup na vrch Pilíš so stovkami záujemcov, regionálny slovenský fašiangový ples s 500-600 účastníkmi či šiškový festival v Mlynkoch, kam chodí už niekoľko tisíc ľudí z okolitých obcí. Myslím si teda, že združenie má vplyv na niekoľko tisíc ľudí“, uzavrela Demjénová.

Organizáciu po jej založení viedol jej spoluzakladateľ, dlhoročný starosta obce Mlynky a poslanec Celostátnej slovenskej samosprávy v Maďarsku Jozef Havelka. Demjénová je predsedníčkou združenia už druhé volebné obdobie.

(TASR, 16. novembra 2019)

Na dvoch kolesách po stopách našich predkov

„Bude z toho tradícia, však?“ odznela otázka na konci pilíšskej cyklotúry pod názvom Na dvoch kolesách po stopách našich predkov, a mali sme taký pocit, že v tejto otázke bola asi najväčšia pochvala, čo akcia mohla dostať.

Bolo v nej uznanie úspešnosti a odzrkadlila atmosféru podujatia – oduševnenie organizátorov všetkých obcí, srdečné privítanie cyklistov a priateľské debaty za bielym stolom. Slovenské samosprávy, starostovia aj civilní občania sa s radosťou pridali k myšlienke cyklotúry, ktorá symbolicky i v skutočnosti spojila všetky pilíšske slovenské dedinky.

16. septembra 2023 v sobotu ráno o 8.00 starosta Mlynkov Márton Peller odštartoval cyklotúru zo Strediska pilíšskych Slovákov. Jej cieľom bolo vyjadrenie spolupatričnosti Pilíšanov a posilnenie pilíšskej slovenskej identity.

Cyklisti absolvovali 128 km a navštívili 9 obcí (Mlynky, Santov, Pilíšsku Čabu, Čív, Kestúc, Šarišáp, Dorog, Hute a Senváclav), do cieľa – opäť Strediska pilíšskych Slovákov v Mlynkoch – prišli o 19.00, takže v sedle strávili 11 hodín.

Športovcov všade vítali chutným občerstvením. Už na kraji obce ich čakali miestni cyklisti, ktorí sa k nim pridali a odprevadili ich aspoň na koniec dediny. Organizátorom sa takto podarilo vyburcovať asi 150 športových nadšencov. Stretnutia vo všetkých dedinách boli priateľské a prebiehali v duchu spolupatričnosti a napriek tomu, že na konci dňa boli všetci veľmi vyčerpaní, na otázku či bude z tejto akcie tradícia, odpovedali jednohlasne: radi sa zúčastnia aj na nasledujúcich cyklotúrach okolo Pilíša.

(Ľudové noviny, 39/2023)

Program Koalície Zväz – Pilíš – Novohrad

Na základe výsledkov volieb do menšinových samospráv v októbri 2006 a v zmysle uznesenia Celoštátnej volebnej komisie slovenskí elektori – poslanci koalície, ktorú tvoria Zväz Slovákov v Maďarsku, Združenie a regionálne kultúrne stredisko pilíšskych Slovákov a Spolok a regionálne kultúrne stredisko novohradských a hevešských Slovákov (so skráteným názvom Zväz – Pilíš – Novohrad), sa 4. marca 2007 zúčastnia volieb do celoštátnych a teritoriálnych menšinových samospráv. Tieto tri slovenské nominácie organizácie spoločne zostavili jednu celoštátnu a štyri župné listiny. Kandidáti Koalície Zväz – Pilíš – Novohrad pokladajú v nasledujúcom volebnom cykle za dôležité, aby Celoštátna slovenská samospráva v Maďarsku vo svojej práci zohľadnila nasledujúce zásady a priority a aby pro-

nie potrebám našej národnosti ako doteraz. Poslanci celú svoju činnosť musia podriaďovať skutočným záujmom našej Slovače, musia byť schopní aktívne, otvorene a pribojne politizovať a prispieť k posilneniu základných školských a kultúrnych inštitúcií našej menšiny. Našou prvoradou úlohou je zastupovať záujmy a ochraňovať práva Slovákov v Maďarsku ako na celoštátnej, tak aj na regionálnej a miestnej úrovni. [...] Ako národnosť sa nemôžeme podriaďovať vlastným osobným záujmom, resp. záujmom úzkeho kruhu sebeckých či nezodpovedných ľudí. Vyhnúť sa negatívnym javom a tendenciám môžeme predovšetkým zomknutím všetkých našich progresívnych síl, a to pri rešpektovaní názorovej rôznorodosti. Nehľadáme za každú cenu to, čo nás rozdeľuje, ale stavajme na tom, čo nás spája, teda na našej slovenskosti, našom slovenskom pôvode, kultúre a jazyku našich predkov. [...] Podstata činnosti Celoštátnej slovenskej samosprávy v Maďarsku (popri prevádzkovaní a posilňovaní vlastných inštitúcií) má spočívať v práci šty-

stredníctvom svojich orgánov a inštitúcií, resp. pomocou miestnych a teritoriálnych slovenských samospráv a partnerských občianskych organizácií v Maďarsku venovala zvýšenú pozornosť mnohým záležitostiam oplyvňujúce život Slovákov v Maďarsku.

Najvyšší volený zbor, (v istom zmysle slova) parlament Slovákov v Maďarsku má nielen právo, ale aj povinnosť v rámci platných právnych predpisov samostatne a zodpovedne rozhodovať v každej dôležitej otázke, týkajúcej sa našej národnosti. Celoštátna slovenská samospráva v Maďarsku v nastávajúcom období musí klásť ešte väčší dôraz na aktívnejšie zastupovanie nárokov a na vyhove-

roch odborných výborov: I. Školský a mládežnícky, II. Kultúrny, osvetový a náboženský, III. Masovokomunikačný a vydavateľský, IV. Finančno-kontrolný a právny. Plnú zodpovednosť za prácu jednotlivých výborov majú nielen ich predsedovia, ktorí spolu so šiestimi regionálnymi radcami, dvoma podpredsedami a predsedom by mali tvoriť užšie vedenie samosprávy. Namiesto doterajšieho Predsedníctva by teda mal pôsobiť vrcholný poradný orgán (kabinet), pozostávajúci zo spomínaných členov. Predsedov odborných výborov a regionálnych radcov má zvoliť Valné zhromaždenie, pričom regionálnymi radcami by zásadne mali byť predsedovia teritoriálnych slovenských samospráv (v

Budapešti, Békešskej, Boršodsko-Abovsko-Zemplínskej, Komárňansko-Ostrihomskej, Novohradskej a Peštianskej župe). V prípade, že niektorý predseda slovenského teritoriálneho voleného zboru sa nestane poslancom, v obnovených Stanovách treba umožniť, aby za regionálneho radcu mohol byť zvolený ako vonkajší člen. [...] Celoštátna slovenská samospráva v Maďarsku s kompetentnými štátnymi orgánmi musí prispieť aj k riešeniu takých závažných problémov, akými sú napríklad zásobovanie škôl kvalitnými slovenskými učebnicami a učebnými pomôckami, vypracovanie adekvátnych odborných programov, doškolovanie pedagógov a hodnotenie účinnosti národnostnej výučby (podobne ako tomu bolo v časoch fungovania inšpektorského systému). Proces preberania slovenských škôl by mal byť dovŕšený, podmienky národnostnej výučby v týchto inštitúciách musia byť neustále zlepšované aj zo strany samosprávy. Musíme

mať na zreteli, že slovenské školstvo nekončí gymnáziom, ale naša národnosť potrebuje aj inteligenciu v podobe budúcich učiteľov a iných absolventov vysokých škôl. Výchova novej generácie učiteľov je morálnou povinnosťou samosprávy. [...] Vzhľadom na stále vyššiu mieru straty jazyka našich Slovákov, ako aj na známu skutočnosť, že nielen národ, ale aj národnosť žije vo svojom jazyku, do centra pozornosti a aj podporovania kultúrnych aktivít treba postaviť činnosť napomáhajúcu zachovanie nášho materinského jazyka. Na zachovávaní duchovného dedičstva našich predkov sa v nemalej miere podieľajú aj slovenskí evanjelici a katolíci; preto treba systematicky spolupracovať so všetkými veriacimi Slovákmí, ktorým leží na srdci osud našej menšiny, aby mohli žiť plnohodnotný národnostný a zároveň náboženský život. Treba efektívnejšie napomáhať pastoráciu a náboženskú výučbu v slovenčine všade tam, kde sa o ne prejavuje záujem, o ich /znovu/prebudenie sa tiež treba snažiť o i. poskytnutím patričnej náboženskej literatúry v materinskom jazyku. Tlač, rozhlas, televízia, internet a vydavateľská činnosť môžu a aj musia vo zvýšenej miere upevňovať a prehľbovať národnostné sebaopoznanie. [...] Samospráva v prípade potreby môže zriadiť slovenské vydavateľstvo (buď samostatne alebo spolu s ďalšími menšinami), ktoré by okrem novín, odborných časopisov a iných periodík malo vydávať aj knižné

publikácie (literárne, národopisné a vedecké), vrátane učebníc. Ďalšou dôležitou úlohou samosprávy bude zabezpečenie vhodného rozširovania slovenských publikácií, ale aj riešenie príjmu a rozširovania televíznych signálov zo Slovenska a v neposlednom rade napomáhanie činnosti miestnych štúdií, vysielajúcich aj v našom materinskom jazyku. Vážne úlohy čakajú na samosprávu v zabezpečení

dostatočného financovania našich novín a elektronických médií, ako aj ich propagovaní. [...] Finančno-kontrolný a právny výbor CSS by sa mal zaoberať všetkými finančnými a hospodárskymi otázkami samosprávy, vrátane čo najefektívnejšieho a úsporného zvelaďovania majetku samosprávy a prípadných podnikateľských aktivít. Naša samospráva má prispievať k prehľbovaniu obchodných stykov medzi domácimi podnikateľmi slovenského pôvodu, ako aj slovensko-maďarských obchodných stykov. Členovia výboru a právny poradca samosprávy by však zároveň mali vykonávať aj prepotrebnú systematickú právnu poradenskú službu, aby naši Slováci dokázali maximálne využiť svoje zákonmi zabezpečené práva a v neposlednom rade by mali sledovať a pozitívne ovplyvňovať prípravu nových právnych predpisov na celoštátnej a regionálnej úrovni. [...] Slovenské celoštátne a miestne organizácie treba všemožne podporovať; vychádzajúc z poznania, že občianska sféra je jedným zo základných pilierov spoločnosti, je to forma samoorganizovania, ktorá spája ľudí na základe spoločných záujmov, cieľov a úloh. Slovenské samosprávy práve v úzkej spolupráci s našimi občianskymi organizáciami dokážu najúčinnnejšie združovať, aktivizovať, motivovať, koordinovať, informovať, chrániť a presadzovať záujmy slovenskej národnosti v Maďarsku.

(Ľudové noviny, 5/2007)

Omrvinky z posledných 25 rokov

Folklórne slávnosti pod poľanou v Detve (dodnes)

Návštevy Divadla Andreja Bagara v Nitre (dodnes)

Nostalické kluby v Stredisku pilišských Slovákov (dodnes)

Deň Slovákov žijúcich v zahraničí v Bratislave (dodnes)

Spoluvydavateľ antológie Pod Pilišom - tam je náš svet (2009)

Stretnutia s pilišskymi obcami (dodnes)

Ples pilišských Slovákov (2024)

Valné zhromaždenie Združenia (2022)